

Colomar de l'Arboçar de Baix

Avinyonet del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Arboçar de Baix 08792 AVINYONET DEL PENEDÈS.
Emplaçament Vinya a la plana de la Torre, entre l'Arboçar de Baix i Cal Segarra (Olèrdola)

Coordenades:

Latitud: 41.32796
Longitud: 1.75975
UTM Est (X): 396211
UTM Nord (Y): 4575907

Classificació

Número de fitxa 08013-7
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: El seu estat és ruïnós, ja que només se'n conserven un parament i restes d'un altre. Unes de les cantonades presenta restes del sulfat de coure utilitzat a la vinya que creix en aquesta parcel·la.

Protecció Legal
Observacions protecció: Normes Subsidiàries DOGC 21.05.1986
Número inventari Núm. 2529 ACCN

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 010A00028

Fitxes associades:

[Torre de l'Arboçar de Baix](#)

Autoria de la fitxa J.M. Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA

Descripció

L'estructura s'alça al mig d'una vinya elevada que domina una extensió àmplia del Penedès. Des de la torre de l'Arboçar de Baix es segueix un camí amb roderes a la roca que sembla contemporani d'aquella, que passa per l'extrem de la vinya on es troba el colomar. La construcció és de planta rectangular de 5 x 2'80 m i conserva un mur complet i restes de dos més. S'aixeca sobre un sòcol de pedra seca amb un desnivell de 9 cm en direcció NO, que mesura 43 cm d'alçada a l'angle NE. Sobre el sòcol s'alcen els murs de tàpia grollera en caixes de 1'14 - 1'26 metres d'alçada. A la façana interior de la construcció cada caixa presenta tres filades de cel·les arrodonides en sentit horitzontal, en total 11 filades visibles en l'estat actual de conservació. Les caixes estan separades per filades de lloses planes. Sobre les lloses hi ha uns petits forats circulars que corresponen a la trama desapareguda de l'encofrat. Les cel·les fan una mitjana de 20 x 20 x 20 cm i, en total, n'hi ha unes 150. L'alçada total de la construcció, en l'estat actual de conservació és d'uns 4'50 metres. Des de la dècada de 1950 es coneix l'estructura de l'Arboçar mitjançant una notícia que Manuel Trens, de Vilafranca del Penedès i vinculat al Museu, proporcionà a Pere Giró. Aquest fou el primer en estudiar-la, atribuint-li una funció de monument funerari romà de caràcter col·lectiu al servei dels assentaments d'aquella època distribuïts en una àrea més o menys àmplia. Altres articles publicats en la dècada de 1960 defineixen també l'estructura com un columbari romà per a dipositar-hi les petites urnes funeràries que contenien les cendres del difunt en les diferents cel·les - nínxols i apunten la possibilitat del seu ús en èpoques posteriors per a la cria de coloms. El material recollit va consistir en sis fragments de ceràmica ibero-romana sense concretar, un fragment de ceràmica campaniana B, ceràmica medieval grisa, brocs de càntir, etc.. Tres fragments de vidre i ceràmica vidrada moderna. A jutjar pel material recollit, en aquell moment, no es va descartar la possibilitat d'una utilització d'aquella estructura a l'Alta Edat Mitjana i èpoques posteriors. L'estudi més actualitzat d'aquestes estructures catalogades com a "columbaris romans", de funcionalitat polemitzada nega l'atribució romana i el seu ús funerari. Segons Núria Rafel el tipus de construcció no és propi del món romà, ja que les cel·les són massa petites per a contenir urnes cineràries i ofrenes, i a més, aquestes restes són molt diferents als veritables columbaris d'enterraments trobats a Roma. Aquesta autora apunta que és més viable definir aquesta estructura com un colomar medieval, sense descartar la utilització esporàdica per a altres funcions (torre de guaita defensiva). L'existència de colomars es documenta des del segle XI al XVI. En el segle XII, arrel de la invasió sarraïna disminueix la cria de coloms, provocant l'enrunament dels que eren en camp obert. D'altra banda, en els segles XIII, XIV i XV s'augmenta la cria de coloms i les cites en documents són constants. Sembla ser que la construcció de colomars rurals fou un dret feudal, ja que en molts casos es construïren colomars per eludir la prohibició d'edificar torres en camp obert. És freqüent trobar referències de torres que tenien els dos usos: defensiu i colomar. Cal considerar també la importància de la cria de coloms que citen les disposicions encaminades a conservar-la, i paral·lelament l'estructura defensiva d'aquest període comprès entre els s. XII-XV al Penedès, amb la donació de terres per repoblar els territoris i fortificar-los. No hi ha dades definitives que provin aquesta hipòtesi, però sembla molt més factible considerar l'estructura com a colomar medieval, esperant que en el futur altres dades aportin nous arguments que permetin reafirmar totalment aquesta opció i que, indiquin la seva utilització també com a torre de control o, al contrari, argumentin la seva construcció en època romana (RIBÉ et al.; 1989-1998).

Observacions:

En un radi d'uns 4 km al voltant d'aquesta estructura se'n troben d'altres gairebé iguals amb la mateixa problemàtica d'identificació: Torrota d'en Pasteres (Subirats), Torrota de can Pinya (Subirats) i Mas Pigot (Castellet i la Gornal) (RIBÉ et al.; 1989-1998). El jaciment apareix referenciat a GIRÓ (sd) i GIRÓ (inèdit). IPAE-B 1979-80 IPAC IPCE-COAC-1980

Història

Segons la Gran Geografia comarcal de Catalunya (GRAN GEOGRAFIA, 1982) el topònim Arboçar apareix al segle XI, associat a una "via peccorale" (una carrerada per la transhumància de ramaderia ovina) (JUNQUERAS; MARTÍ, 2001). L'agost de 1968 el Sr. Sadurní i altres afeccionats practicaren una cala en l'espai delimitat pel columbari. Localitzaren dues noves filades de cel·les que havien estat cobertes pel sediment, a més d'algun material ceràmic, sobre tot medieval (RIBÉ et al.; 1989-1998). Una forma clàssica de pagament de cens són els ous. Estan documentats columbaris a finals del segle XIII a Sant Cugat Sesgarrigues (1), i al XIV a l'Arboç (3), a Banyeres (5) (BOLÒS I MASCLANS, 1992a) . La "Quadra de Arbozar" s'esmenta al Cartulari de Poblet l'any 1056 al costat de Pelagum, la Lampada (La Llampà), Strada Pública (La Carrerada), etc.. (SADURNÍ ET AL., 2000).

Bibliografia

BOLÒS I MASCLANS, Jordi (1992a) "L'art Romànic a l'Alt Penedès, al Baix Penedès i al Garraf. L'arquitectura civil i militar i l'arqueologia". Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol.: XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Pp.: 71-76. BOLÒS I MASCLANS, Jordi (1992c) "Colomar de l'Arboçar de Baix". Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol.: XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. P.: 95. COSES D'AQUÍ (1992) "Coses d'aquí. El columbari de l'Arboçar", Avinyonet Avui. Revista informativa de l'Ajuntament, Núm. 1, Avinyonet del Penedès. ESTRADA GARRIGA, Josep (1969) Vías y poblamiento en el territorio del Area Metropolitana de Barcelona, (Cuaderno de edición limitada para uso interno). Comisión de Urbanismo de Barcelona, Barcelona, Ajuntament de Barcelona. GIRÓ ROMEU, Pere (1959) "Una lápida romana en Sant Pere Molanta", Ampurias, Vol. XXI, pàg. 3, Barcelona, Diputació de Barcelona. GIRÓ ROMEU, Pere (1961) "Notas de Arqueologia de Cataluña y Baleares. Aviñonet", Ampuries, Vol. XXII-XXIII (1960-1961), pp. 328-329, Barcelona, Diputació de Barcelona. GIRÓ ROMEU, Pere (1971) "Consideraciones sobre los columbarios del Penedés", Panadés, Núm. 1.536, pàg. 9, Vilafranca del Penedès. GRAN GEOGRAFIA (1982) Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. INVENTARI (1986) L'Alt Penedès. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, núm. 2. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Pp. 16-27. INVENTARI DE PATRIMONI (1980-1985) Servei del Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Núm. 2529ACCNIPAC INVENTARI DE PATRIMONI (1990) Inventari d'Immòbles d'interès arquitectònic de propietat municipal Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona. JUNQUERAS VIES, Oriol; MARTÍ ESCAYOL, Maria Antònia (2001) Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès. Document mecanografiat. MORAL, Xavier (1983) "El columbari de l'Arboçar", Font-tallada. Butlletí de la Joventut de Sant Pere Molanta i l'Arboçar, pp. 2-3. RAFEL FONTANALS, Núria (1980) "Contribució a l'estudi de diverses restes arquitectòniques publicades com a columbaris romans", Fonaments, Núm. 2, pp. 121-122. RAURET, A.M. (inèdit) El proceso en la primitiva población del Panadés, Barcelona, Memòria de Llicenciatura, Universitat de Barcelona. RIBÉ et al. (1989 i 1998) Inventari del patrimoni arqueològic. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia. SADURNÍ I VALLÈS, Pere et al. (2000) "Dades històriques de l'Arboçar. Del segle XI al XX". Font-Tallada. Butlletí de Sant Pere Molanta i l'Arboçar, núm. 284, febrer del 2000. Sant Pere Molanta: Associació de Pares d'Alumnes de Sant Pere Molanta. SERRA CIRÉ, José (1968) "Los columbarios del Penedés", El Eco de Sitges, Núm. 3957, Sitges. VIRELLA, Joan (1968) "Els 'columbaris' de la comarca del Penedès", Cordada, Núms. 143-144, pp. 4-5, Barcelona VIRELLA BLODA, Albert (1968) "Contribución al estudio de los materiales empleados en antiguas construcciones de la península hispánica", Cemento-Hormigón, Núm. 408, pàg. 207

